

ปริมาณและหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในห้องเรียนของอาจารย์ ภาษาอังกฤษชาวไทย

Quantity and Functions of Language Use in Classroom Speech of Thai EFL Lecturers

เฉลิมชัย วงศ์รักษ์
Chalermchai Wongrak

บทคัดย่อ

การวิจัยการสอนภาษาที่สองนอกจากจะมุ่งเน้นการศึกษาวิธีการสอนภาษาที่สองในรูปแบบต่างๆ แล้ว ปัจจุบันนักวิจัยยังให้ความสนใจศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน อาทิ การศึกษาบทบาทของภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาที่สอง บทความนี้นำเสนอผลการวิจัยบทบาทของภาษาที่หนึ่งโดยการวิเคราะห์ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งของอาจารย์ที่สอนวิชาภาษาอังกฤษเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งจำนวนหกคน การเก็บข้อมูลใช้การบันทึกเสียงและวีดิทัศน์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนับความถี่ของการใช้ภาษาต่าง ๆ ของอาจารย์ ทุก ๆ 4 วินาทีที่ปรากฏในกรอบการปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้แก่กรอบการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียน กรอบการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียน และกรอบการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทเรียน ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ใช้ภาษาที่หนึ่งที่เป็นภาษาราชการคือภาษาไทยในปริมาณที่สูงกว่าภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาและใช้ภาษาที่หนึ่งที่เป็นภาษาถิ่นคือภาษาลาวอีสานน้อยที่สุด ผลการวิจัยจากงานวิจัยขนาดเล็กนี้นำมาเป็นจุดเริ่มการอภิปรายผลบริบทการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทย

คำสำคัญ : การสอนภาษาอังกฤษ / การใช้ภาษาที่หนึ่ง / การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน / ความหลากหลายทางภาษาในห้องเรียน

Abstract

Studies of L2 teaching often focus on teaching methods. At present, however, there is an increasing interest in examining other factors related to teaching such as the roles of L1 in L2 classrooms. This article addresses some of these aspects by presenting an analysis of L1 use by six university lecturers who taught English general education courses. Data collection was carried out by means of voice and video recordings; subsequently, the data were analysed by counting the frequency of language use in every 4 seconds in the lecturer's speech in three different frames of classroom interactions: lesson frame, lesson support frame, and commentary frame. The results show that the official L1, Thai, was used more than English in all courses. The lecturers used the local L1, Lao Isan, the least. These findings, from a small scale research study, are used as a starting point to discuss teaching English as a foreign language in Thailand.

Keyword : English Teaching / L1 Use / Classroom Interaction / Language Diversity in the Classroom

บทนำ

การศึกษาความหลากหลายทางภาษาในห้องเรียนภาษาที่สองกล่าวได้ว่าเป็นแนวโน้มหลักแนวโน้มหนึ่งในปัจจุบันของการวิจัยการสอนภาษาที่สอง ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยและแนวคิดต่างๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาอย่างต่อเนื่อง (Martin-Jones, 1995; Turnbull & Dailey-O'Cain, 2009; Yiakoumetti, 2012; May, 2014) อย่างไรก็ตามในประเทศไทยงานวิจัยด้านนี้ยังไม่ได้รับการสานต่อมากนัก ทั้งนี้มีนักวิจัย อาทิ Forman (2005) ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานบ้างแต่ด้วยปริมาณการศึกษาด้านนี้ยังคงมีจำนวนน้อยทำให้ความรู้ความเข้าใจยังคงมีจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศภาษาหลักในประเทศไทย ที่ต้องศึกษาและเสนอผลอย่างเป็นระบบเนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการสอนโดยตรง ทั้งนี้ผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเชิงลึกด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) เพื่อให้เกิดความเข้าใจบริบทการสอนและก่อให้เกิดแนวคิดเพื่อพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมต่อไป

การศึกษาปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สองได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านระเบียบวิธีวิจัย โดยผลงานวิจัยล่าสุดเผยแพร่โดย Macaro (2009) ผู้ศึกษาปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งคือภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในบริบทการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในสหราชอาณาจักรโดยใช้วิธีการวัดปริมาณการใช้ภาษาเป็นช่วงวินาที ในประเทศไทยนั้นแม้จะยังไม่มี การตีพิมพ์งานวิจัยด้านการวัดปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาที่สองเช่นนี้ แต่ได้มีการเริ่มศึกษาการใช้ภาษาไทยและภาษาถิ่นในการสอนของอาจารย์ในห้องเรียนในระดับอุดมศึกษาบ้างแล้ว ทั้งการศึกษาในห้องเรียนที่ผู้สอนเป็นอาจารย์ชาวไทย (Wongrak, 2010) และชาวต่างประเทศ (Forman, 2011) จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษของ Wongrak และ Forman นั้นเป็นการวิเคราะห์หน้าที่ของแต่ละถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวออกมา (utterance) ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ซึ่งผลการวิจัยบ่งชี้ว่าภาษาที่หนึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่ยังไม่มีนักวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่งานด้านการวัดปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในบริบทนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาเบื้องต้นนี้จะช่วยแสดงให้เห็นภาพบทบาทของภาษาที่หนึ่งในการสอน

ภาษาอังกฤษในบางบริบทในประเทศไทยได้ดีขึ้น และภาพกว้างนี้จะทำให้เข้าใจหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสื่อสารระดับจุลภาคสั้น ๆ (micro interaction) ในห้องเรียน เช่น การสนทนาระหว่างครูกับนักเรียนทั้งห้อง ครูกับนักเรียนบางคน และนักเรียนกับนักเรียน ในช่วงสถานการณ์การสนทนา (speech events) ที่แตกต่างกันในห้องเรียนที่นักวิจัยได้วิเคราะห์ไว้แล้วได้ดียิ่งขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาของ Macaro (2009) เพื่อวัดปริมาณของภาษาต่าง ๆ ที่อาจารย์ชาวไทยใช้ในการสอนภาษาอังกฤษ งานวิจัยนี้เน้นศึกษาห้องเรียนภาษาอังกฤษในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อต่อยอดงานวิจัยการวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาอังกฤษ (Pennington, 1999; Wongrak, 2010; Forman, 2011) โดยเลือกห้องเรียนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีชุมชนของผู้ที่พูดภาษาที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมาก เช่น ชุมชนผู้พูดภาษาลาวอีสาน ภาษาเขมรสูง ภาษาญ้อ เป็นต้น การเลือกบริบทการวิจัยนี้จะเอื้อต่อการวิเคราะห์การใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเนื่องจากมีความเป็นไปได้ว่าจะมีความหลากหลายของภาษาที่หนึ่งที่อาจารย์ใช้เป็นสื่อในการสอนภาษาอังกฤษ การวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามวิจัยสองข้อ ได้แก่ อาจารย์ใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียนปริมาณเท่าใด และอาจารย์ใช้ภาษาที่หนึ่งในกรอบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาได้บ้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบแก่คำถามวิจัยสองข้อนี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในบริบทที่เป็นธรรมชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและบริบทอื่น ๆ ที่คล้ายกันได้ดียิ่งขึ้น

การวัดปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาที่สอง

การศึกษาปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สองเป็นประเด็นการวิจัยที่นักวิจัยให้ความสนใจศึกษานานหลายทศวรรษ เนื่องจากเป็นหนึ่งในประเด็นหลักที่ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาหรือทฤษฎีสอนภาษามักจะกล่าวถึง ทั้งนี้ศาสตราจารย์ Martin-Jones (1995) ให้ข้อสังเกตว่างานวิจัยที่เน้นการวัดปริมาณของภาษาต่างๆ ที่ใช้ในห้องเรียนนั้นเป็นงานวิจัยที่นิยมทำกันมากในช่วงที่นักวิจัยเริ่มศึกษาการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เช่น Wragg (1970) พบว่าครูใช้ภาษาเป้าหมายมากถึง 64 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ Wing (1980) ศึกษาการใช้ภาษาของครูภาษาสเปนในห้องเรียนจำนวน 15

ห้องเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่ามีการใช้ภาษาเป้าหมายตั้งแต่ 7.1 เปอร์เซ็นต์ ถึง 91.3 เปอร์เซ็นต์ในการสอนและโดยเฉลี่ยแล้วครูใช้ภาษาเป้าหมายในการพูดในห้องเรียนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์เล็กน้อยเท่านั้น

ในช่วงทศวรรษที่ 1980s ในประเทศสหรัฐอเมริกา การวัดปริมาณการใช้ภาษาต่างๆ ในห้องเรียนเป็นการศึกษาที่ตอบสนองนโยบายการเรียนการสอนสองภาษา ในชุมชนผู้พูดภาษาสเปนเป็นภาษาที่หนึ่ง งานวิจัยเหล่านี้มุ่งเน้นระเบียบวิธีเชิงปริมาณในการวัดการใช้ภาษาที่หนึ่งและภาษาอังกฤษ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในเรื่องการจัดการศึกษาที่แยกช่วงการใช้ภาษาทั้งสองภาษาและการใช้ทั้งสองภาษาควบคู่กัน เช่น Guthrie (1984) ได้ศึกษาการใช้ภาษาที่หนึ่งของอาจารย์ผู้สอนภาษาฝรั่งเศสในระดับมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้นหกคน จากข้อมูลการเรียนการสอนสิบชั่วโมงพบว่าการใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนภาษาที่สองของครูแต่ละคนนั้นมีปริมาณแตกต่างกันโดยพบว่าครูกำหนดใช้ภาษาเป้าหมายในปริมาณ 83 เปอร์เซ็นต์ ถึง 98 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งหมายความว่ามีความมีการใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนระหว่าง 2 เปอร์เซ็นต์ จนถึง 17 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนั้นพบว่ามีครูหนึ่งคนที่ใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาฝรั่งเศสมากกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าครูส่วนมากใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สองในปริมาณน้อย

ในทศวรรษที่ 1990s เริ่มมีการศึกษาปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สองในระดับมหาวิทยาลัยด้วย เช่น Duff และ Polio (1990) ทำการศึกษาการใช้ภาษาของอาจารย์ผู้สอนภาษาในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียจำนวน 13 ห้องเรียน พบว่าอาจารย์ใช้ภาษาเป้าหมายในการเรียนการสอนในปริมาณที่แตกต่างกัน ทั้งนี้พบปริมาณการใช้ภาษาเป้าหมายตั้งแต่ 10 เปอร์เซ็นต์ จนถึง 100 เปอร์เซ็นต์ ของเวลาทั้งหมดที่ทำการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ยของการใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนอยู่ที่ 32.1 เปอร์เซ็นต์

ในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการวิเคราะห์ถึงความรู้เชิงทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองของครูและปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สอง โดย Macaro (2001) ได้ทำการศึกษาการใช้ภาษาของนักศึกษาฝึกสอนรายวิชาภาษาฝรั่งเศสจำนวน 6 คนที่สอนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในสหราชอาณาจักร โดยที่นักศึกษาฝึกสอนได้เรียนทฤษฎีและได้อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการฝึกอบรมจำนวน 36 สัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์

ของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งคือภาษาอังกฤษและภาษาที่สองหรือภาษาเป้าหมายคือภาษาฝรั่งเศสของนักศึกษาฝึกสอนและนักเรียน Macaro พบว่านักศึกษาฝึกสอนมีค่าเฉลี่ยในการใช้ภาษาอังกฤษช่วงที่สอนภาษาฝรั่งเศสอยู่ที่ 4.8 เปอร์เซ็นต์ และมีค่าเฉลี่ยในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทั้งหมดในห้องเรียนอยู่ที่ 6.9 เปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกสอนแต่ละคนมีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในปริมาณที่แตกต่างกันตั้งแต่ 0 เปอร์เซ็นต์ ถึง 15 เปอร์เซ็นต์ และผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่ามีเพียงสองบทเรียนเท่านั้นที่ใช้ภาษาอังกฤษในช่วงการสอนบทเรียนภาษาฝรั่งเศสที่มีเปอร์เซ็นต์สูงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ Macaro สรุปว่านักศึกษาฝึกสอนใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในระดับน้อย และปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกสอน มีผลน้อยต่อปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษและปริมาณการใช้ภาษาฝรั่งเศสในห้องเรียนของนักเรียน

บริบทการวิจัยด้านบนแสดงให้เห็นปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งที่ต่างกัน แต่โดยมากพบว่าครูใช้ภาษาที่หนึ่งในปริมาณน้อย และมีบางบริบทของการสอนหรือครูบางคนเท่านั้นที่ใช้ภาษาที่หนึ่งในปริมาณมาก ในประเทศไทย Wongrak (2010, 2014) สังเกตว่าอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยภูมิภาคแห่งหนึ่งมีปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 80 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป โดยมีปริมาณการใช้ภาษาถิ่นเพียงเล็กน้อยและมีการใช้ภาษาไทยมากที่สุด อย่างไรก็ตามข้อมูลนี้เป็นตัวเลขโดยประมาณเนื่องจากงานของ Wongrak (2010, 2014) เป็นการศึกษาบทบาทของภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะฉะนั้นการศึกษาเชิงปริมาณจึงยังเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้นแม้ว่างานวิจัยครั้งนี้จะศึกษาบริบทเฉพาะบริบทหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น แต่ผลการวิจัยอาจจะนำไปสู่การวิจัยในบริบทอื่น//ๆ ในประเทศไทยในอนาคต และเมื่อมีงานวิจัยมากขึ้นจะทำให้เกิดความเข้าใจบริบท EFL ในประเทศไทยโดยภาพรวมได้ นอกจากนี้เมื่อศึกษาวิจัยแล้วเปรียบเทียบกับผลการวิจัยจากบริบทอื่นๆ ทั่วโลก ดังที่ได้อภิปรายด้านบนก็จะสามารถอภิปรายผลนำไปสู่แนวปฏิบัติเพื่อการเรียนการสอนที่มีเหมาะสมและมีประสิทธิภาพขึ้นได้

หน้าที่ของภาษาต่างๆ ในห้องเรียนภาษาที่สอง

การวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนภาษาที่สองมีหลายวิธีด้วยกัน วิธีที่มักใช้ในงานวิจัยด้านนี้คือการวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาในระดับ utterance ที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในห้องเรียน ซึ่งเน้นการระบุหน้าที่ในสัมพันธ์สารของ utterance นั้นๆ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์หน้าที่ตามกรอบการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวจะสามารถทำให้เข้าใจหน้าที่ของภาษาใด ๆ ในภาพรวมในการสื่อสารระหว่างอาจารย์และนักศึกษาได้ ทั้งนี้จะได้สรุปการวิจัยทั้งสองแบบ ดังนี้

การวิจัยหน้าที่เฉพาะของ utterance ในภาษาที่หนึ่งในห้องเรียนนั้นมักจะวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ทางภาษาศาสตร์สังคมคือการสลับภาษา Auer (1990 อ้างถึงใน Martin-Jones, 1995) พบว่าการสลับภาษามีหลายหน้าที่ เช่น เพื่อเปลี่ยนหัวข้อการปฏิสัมพันธ์ เพื่อจัดการห้องเรียน เป็นต้น โดย Auer จัดกลุ่มหน้าที่ของการสลับภาษาเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกนั้นหน้าที่ของการสลับภาษานั้นจะเกี่ยวข้องกับหน้าที่เชิงสัมพันธ์สาร (discourse-related) โดยมีลักษณะเด่นคือเป็นการสลับภาษาที่มาจากปัจจัยผู้พูด ซึ่งตรงข้ามกับแบบที่สองโดยหน้าที่ของการสลับภาษานั้นเกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิสัมพันธ์กัน (participant-related) ในที่นี้คือทั้งผู้พูดและผู้ฟัง (Bell, 1984, 2001) นอกจากนี้ Martin-Jones (1995) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการสลับภาษาสองแบบของ Auer ว่าแบบที่เกี่ยวกับสัมพันธ์สารนั้นอาจจะพบได้มากในห้องเรียนที่มีวาทกรรมที่ผลิตโดยครูเป็นหลักและมักจะมีการใช้สัญญาณชี้แนะบริบทประกอบหลายอย่าง ส่วนแบบที่สองนั้นอาจจะพบได้มากในบริบทการสื่อสารหลายภาษาในห้องเรียน เช่น ห้องเรียนที่ใช้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาที่หนึ่งของผู้เรียนเป็นสื่อการสอนหรือห้องเรียนที่ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในระดับที่แตกต่างกัน

การศึกษาหน้าที่ของภาษาวิธีที่สองเน้นวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาจากการใช้ภาษาต่างๆ ในห้องเรียนของอาจารย์ในภาพรวม เพื่อให้เห็นบทบาทของภาษาที่หนึ่งและภาษาเป้าหมายว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรต่อการจัดการเรียนการสอน งานวิจัยที่ศึกษาด้วยวิธีนี้ได้แก่งานของ Pennington (1999) นักวิจัยท่านนี้ได้แสดงให้เห็นว่าบริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ภาษาที่หนึ่งของผู้เรียนคือภาษาจีนกวางตุ้ง Cantonese ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในฮ่องกง มีลักษณะการใช้ภาษาอันเนื่องมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทาง

ภาษาศาสตร์สังคมของสังคมนอกห้องเรียน Pennington แยกการวิเคราะห์การใช้ภาษาโดยการแบ่งเป็นการใช้ภาษาตามกรอบการปฏิสัมพันธ์สามประเภทด้วยกัน ได้แก่ กรอบการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนเท่านั้น (lesson frame) กรอบการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียน (lesson-support frame) ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการปฏิสัมพันธ์ในกรอบการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียน และกรอบการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน (commentary frame) ในการวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูชาวจีนที่พูดสองภาษาคืออังกฤษกับ Cantonese กับนักเรียนชาวจีนฮ่องกงที่พูดภาษา Cantonese เป็นหลักนั้น Pennington พบว่าในช่วง lesson frame นั้น ครูและนักเรียนใช้แต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น ส่วนใน lesson-support frame มีการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษา Cantonese ในขณะที่การปฏิสัมพันธ์ใน commentary frame นั้น เกิดขึ้นเฉพาะนักเรียนเท่านั้น และส่วนมากใช้ภาษา Cantonese ในการสื่อสาร

การศึกษาของ Pennington ครั้งนั้นแสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาในห้องเรียนได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายในและภายนอกห้องเรียนของบริบทโรงเรียนในฮ่องกงแห่งนั้น ซึ่งการเรียนการสอนถูกจำกัดให้ดำเนินการโดยใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น (English as the medium of instruction) นโยบายภาษาในห้องเรียนนี้มีผลต่อการเรียนการสอน นั่นคือการสื่อสารเกี่ยวกับบทเรียนเกิดขึ้นโดยที่ครูและนักเรียนใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิสัมพันธ์ด้วยกรอบการปฏิสัมพันธ์สามประเภทดังกล่าว เผยให้เห็นความซับซ้อนของบริบทการสื่อสารในห้องเรียนในฮ่องกง แม้จะมีนโยบายให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้นแต่ผู้ใช้ภาษาใช้พลวัตการสื่อสารหลากหลายภาษาโดยการตีความกรอบการปฏิสัมพันธ์ที่มีหน้าที่ต่างๆ กัน ทำให้การใช้ภาษา Cantonese เป็นไปได้เมื่อกรอบการปฏิสัมพันธ์ไม่ได้เกี่ยวกับบทเรียนโดยตรง การวิเคราะห์กรอบหน้าที่ภาษาของ Pennington ทำให้เราเห็นว่านักเรียนสามารถใช้ภาษาของตนเองภายใต้กรอบการสื่อสารบางแบบในห้องเรียนซึ่งทำท้าวาทกรรมแบบเป็นทางการของการสื่อสารในสถาบันการศึกษา (the discourse of the 'official' institutional frame) และทำให้นักเรียนสามารถนำเสนอเสียงทางสังคม (voice) ของตนเองผ่านภาษาที่หนึ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับให้ใช้ในห้องเรียนได้อย่างแยบยล

จากข้อมูลการศึกษาของ Pennington นั้น จะเห็นได้ว่าความซับซ้อนของบริบททางภาษาศาสตร์สังคมในการใช้ภาษาต่างๆ ในการเรียนการสอนภาษาเป้าหมายนั้น

ไม่อาจจะวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพหากเราไม่อาศัยการวิเคราะห์โดยแยกการใช้ภาษาต่างๆ ตามกรอบหน้าที่ของการปฏิสัมพันธ์ที่ซ้อนทับกันอยู่ในการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน การวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาต่างๆ ในห้องเรียนภาษาตามแนวทางของ Pennington นั้นเหมาะสมกับกับสภาพบริบทความหลากหลายทางภาษาในห้องเรียนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นบริบทของงานวิจัยครั้งนี้ และอาจจะนำไปสู่การอภิปรายผลถึงความเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษาในห้องเรียนและลักษณะความสัมพันธ์ของภาษาต่างๆ ในสังคมไทย ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานได้รับการส่งเสริมให้มีศักดิ์ทางสังคมสูงสุดในฐานะภาษาราชการและภาษาในวงการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นอื่น ๆ และภาษาอังกฤษมีฐานะเป็นภาษาสำหรับการสื่อสารสากล (Smalley, 1988, 1994) โดยลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาและอัตลักษณ์ทางภาษาของผู้พูดในปัจจุบัน (Alexander & McCargo, 2014) นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลถึงลักษณะการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการผลิตซ้ำในสังคมผ่านระบบการศึกษา (Bourdieu & Passeron, 1977/1990) ซึ่งเป็นบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาที่สองในประเทศไทยได้

ในประเทศไทย การศึกษาหน้าที่ของ utterance แบบแรกนั้นมีงานที่ได้วิเคราะห์ไว้บ้างแล้ว เช่น Forman (2012) และ Wongrak (2010) ดังที่ได้อภิปรายไว้ด้านบน ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงดำเนินการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์ของ Pennington เพื่อจะช่วยเหลือตอบคำถามวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของภาษาต่าง ๆ ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอีกด้านหนึ่งได้

เครื่องมือวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและใช้แนวทางการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณในระดับจุลภาค (micro-ethnography) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณเกิดจากการใช้วิธีการนับปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในห้องเรียน ซึ่งคล้ายคลึงกับงานของ Macaro (2001) และการวิเคราะห์หน้าที่ภาษาตามกรอบการปฏิสัมพันธ์ที่เสนอโดย Pennington (1999) นอกจากนี้ในสายงานวิจัยทางการวิเคราะห์สัมพันธ์สารในห้องเรียนพบว่าระเบียบวิธีแบบ micro-ethnography ช่วยในการเข้าถึงข้อมูลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่ได้จัดเตรียมไว้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะข้อมูลการปฏิสัมพันธ์

ในห้องเรียน เห็นได้จากงานของ Creese (2005, 2008, 2010) และ Hornberger (1995) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงที่ใช้วิธี micro-ethnography ในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมในบริบทโรงเรียน ตามแนวทาง micro-ethnography นี้และจากประสบการณ์วิจัยของผู้วิจัยในบริบทของห้องเรียนพบว่าการทำให้อาจารย์คุ้นชินกับผู้วิจัยและเครื่องมือการบันทึกข้อมูลถือเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นก่อนการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้ขออนุญาตอาจารย์และเข้าไปทดลองเก็บข้อมูลหลายครั้ง เมื่อสังเกตได้ว่าอาจารย์และนักศึกษาไม่ได้มีพฤติกรรมใด ๆ ที่สื่อแสดงถึงความไม่คุ้นชินแล้วจึงทำการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และผู้วิจัยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการวิจัย ข้อนี้ถือเป็นลักษณะสำคัญของงานวิจัยแบบ ethnography ในวงการการศึกษาไม่ว่าจะเชิงปริมาณหรือคุณภาพ (Lichtman, 2010)

ผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบด้วยอาจารย์จำนวนหกท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีอาจารย์เพศชายจำนวนสามท่านและเพศหญิงสามท่าน อายุ 30 ถึง 39 ปีจำนวนสองท่าน อายุ 40 ถึง 49 ปีจำนวนสามท่าน และอายุ 50 ถึง 59 ปีจำนวนหนึ่งท่าน มีประสบการณ์การสอนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 ปี จำนวนสองท่าน และประสบการณ์การสอนอยู่ระหว่าง 20 ถึง 25 ปี จำนวนสี่ท่าน มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับโททางด้านภาษาอังกฤษหรือการสอนภาษาอังกฤษศึกษาจำนวนสี่ท่าน และมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านภาษาอังกฤษหรือการสอนภาษาอังกฤษศึกษาจำนวนสองท่าน

ในการเก็บข้อมูลตามวิธี micro-ethnography ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์ในห้องเรียนและเครื่องบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์หลัก และใช้เครื่องบันทึกวิดีโอประกอบ การเลือกเก็บข้อมูลพิจารณาตามลักษณะความยากง่ายของตัวรายวิชาและความสามารถภาษาอังกฤษของผู้เรียนเป็นหลัก ทำการเก็บข้อมูลจากรายวิชาภาษาอังกฤษที่เป็นวิชาบังคับของนักศึกษาที่ไม่ใช่ นักศึกษาเอกภาษาอังกฤษรายวิชาที่เก็บข้อมูล ได้แก่ ภาษาอังกฤษพื้นฐาน 1 (E1) ภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2 (E2) ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (E3) ภาษาอังกฤษเฉพาะทาง (E4) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มการเรียนสองกลุ่มต่อหนึ่งรายวิชาโดยเลือกกลุ่มนักศึกษาที่มีแนวโน้มทักษะภาษาอังกฤษอยู่ในระดับเก่งและอ่อน เพื่อป้องกันการเหมารวมผลจากกลุ่มนักศึกษาจากกลุ่มความสามารถระดับใดระดับหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว ในกลุ่มการ

เรียนเหล่านี้มีจำนวนผู้เรียนต่ำสุด 52 คนต่อกลุ่ม และ สูงสุด 92 คนต่อกลุ่ม แต่ละคาบเรียนนั้นใช้เวลาเรียน 3 ชั่วโมง ในการเก็บข้อมูลมีการเข้าสังเกตการณ์หลาย คาบเรียนเพื่อให้อาจารย์และนักศึกษาค้นเคยกับการมีผู้สังเกตการณ์ในห้องเรียน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูล คาบสุดท้ายของการสังเกตการณ์เป็นจำนวน 6 ชั่วโมงต่อ รายวิชา รวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาจากหลักการที่พบในงาน วิจัยก่อนหน้าและพิจารณาจากวัตถุประสงค์เฉพาะของ งานวิจัยนี้ งานวิจัยก่อนหน้านี้ใช้วิธีการนับภาษาระดับ วินาที เช่น Wragg (1970) ศึกษาการใช้ภาษาที่หนึ่งในการ เรียนการสอนภาษา โดยการบันทึกชื่อภาษาทุก ๆ 3 วินาที Neil (1997) ศึกษาการใช้ภาษาเป้าหมายของครูใน ห้องเรียน โดยใช้การบันทึกทุก ๆ 10 วินาที ส่วน Macaro (2001) ศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนภาษา ฝรั่งเศสในประเทศอังกฤษ โดยทำการบันทึกชื่อภาษาทุก ๆ 5 วินาที จะเห็นได้ว่าการศึกษาเหล่านี้บันทึกภาษาในช่วง วินาทีต่างกันซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างกัน เนื่องจาก ภาษาที่หนึ่งที่ใช้ในช่วงสลับภาษาอาจเกิดขึ้นช่วงสั้น ๆ ในช่วงที่ไม่ได้บันทึกข้อมูลทำให้การได้ข้อมูลคลาดเคลื่อน ไปได้ (Macaro, 2001: 537) ข้อมูลจากการศึกษา ของ Wongrak (2014) บ่งชี้ว่าการใช้ภาษาที่หนึ่งซึ่งเป็น ภาษาถิ่นนั้น มักจะใช้ในระดับคำหรือวลีสั้น ๆ เพราะ ฉะนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงจะถือการบันทึกชื่อภาษา ทุกช่วงสี่วินาทีซึ่งเป็นช่วงวินาทีที่สั้นกว่าช่วงวินาทีที่ใช้ในงาน ของ Macaro (2001) หนึ่งวินาที เพื่อที่จะสามารถบันทึก การใช้ภาษาต่าง ๆ ทุกภาษาในช่วงวินาทีนั้นได้ละเอียดยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ไม่ใช้ช่วงเวลา 3 วินาทีตามงานของ Wragg (1970) เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ยาวมากอาจจะลงข้อมูลไม่ทันเพราะ การ code นั้นใช้โปรแกรมส่งเสียงเตือนทุก 4 วินาทีซึ่ง เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการลงข้อมูลภาษาและรอบ การปฏิสัมพันธ์ทันที

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ code ข้อมูลนั้นมีผู้ code ประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย มีการฝึกการ code ให้ ผู้ช่วยวิจัยทุกคน และมีการทวนสอบผลการ code และ recode เมื่อการ code นั้นไม่ตรงกัน การ code ใช้แบบ พอร์มในการกรอกข้อมูลในรูปแบบของตาราง ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนรายการชื่อภาษาที่ครูใช้ใน ทุกช่วง 4 วินาที ประกอบด้วยตัวเลือก 7 ตัวเลือก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาลาวอีสาน ภาษาอังกฤษและ ภาษาไทย ภาษาลาวอีสาน และทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทยและภาษา

และภาษาลาวอีสาน และสุดท้ายภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาลาวอีสาน และ (2) ส่วนกรอบการปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วยตัวเลือก 3 ตัวเลือก คือ บทเรียน สืบเนื่องจาก บทเรียน และไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ในกรณีนี้ที่ผู้ทำการ code ได้ยินเสียงไม่ชัดเจนอันเนื่องจากอาจารย์พูดเบาเกินไปหรือมีเสียงรบกวนแทรกเข้ามา ผู้ code ข้อมูลจะกรอก ลงช่องที่ไม่มี/ไม่ได้ยิน โดยเฉลี่ยเวลาในการ code ข้อมูล ต่อรายวิชาที่เรียน 3 ชั่วโมงนั้นอยู่ที่ 4 ถึง 5 ชั่วโมงโดย ประมาณ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งตามรายวิชาและภาพรวมทุกรายวิชา ดังนี้

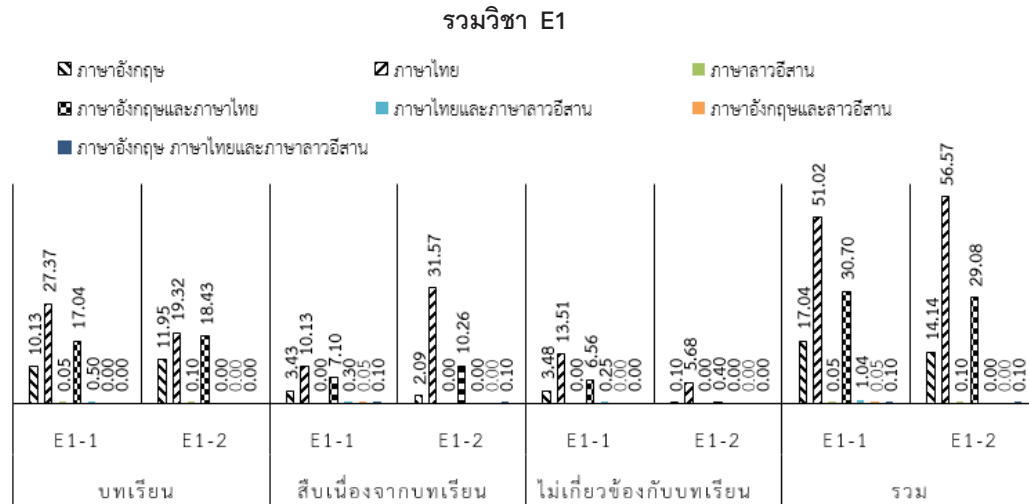
ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 1

วิชา E1 เป็นรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานวิชาแรกที่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีเกือบทุกสาขาวิชาในมหาวิทยาลัย ต้องลงทะเบียนเรียน ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนสองกลุ่ม ด้วยกัน กลุ่มที่หนึ่งเรียกว่า E1-1 ประกอบด้วยนักศึกษา จากคณะนิติศาสตร์ และกลุ่มที่สองเรียกว่า E1-2 ประกอบด้วย นักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลป-ศาสตร์ และคณะบริหารศาสตร์

จากการวิเคราะห์ความถี่ในการใช้ภาษาต่างๆ ของ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา E1 ในภาพรวมพบว่าอาจารย์ทั้งสอง กลุ่มการเรียนใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากกว่าภาษาอื่น ๆ เป็นอัตราส่วนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของการใช้ภาษา ทั้งหมดในห้องเรียน โดยกลุ่มที่สองมีอัตราการใช้ภาษาไทย อย่างเดียว 56.57 เปอร์เซ็นต์ซึ่งสูงกว่ากลุ่มแรกที่มีอัตราการใช้ ภาษาไทยอย่างเดียวอยู่ที่ 51.02 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ ยังพบว่าช่วงเวลาทำการเก็บข้อมูลทุก 4 วินาทีนั้นมีการ ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยด้วยความถี่สูงเป็น อันดับสอง ในสัดส่วนใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่มคือ 30.70 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มที่หนึ่งและ 29.08 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่ม ที่สอง และช่วงเวลาที่ยาจารย์ใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว มีความถี่เป็นอันดับสามโดยมีปริมาณการใช้ต่ำกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ในทั้งสองกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งมีการใช้ภาษาอังกฤษ อย่างเดียว 17.04 เปอร์เซ็นต์ มากกว่ากลุ่มที่สองซึ่งมี ปริมาณ 14.14 เปอร์เซ็นต์ ส่วนภาษาอื่น ๆ ที่พบในช่วง 4 วินาทีของการเก็บข้อมูลได้แก่ ภาษาลาวอีสานอย่างเดียว ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาลาวอีสาน ทั้งภาษาไทยและ ภาษาลาวอีสาน และทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทยและภาษา

ลาวอีสาน โดยมีปริมาณสูงสุดมากกว่า 1 เปอร์เซ็นต์เพียงเล็กน้อย (ภาษาไทยและภาษาลาวอีสานในกลุ่มการเรียนรู้ที่หนึ่ง) ทั้งนี้ในกลุ่มการเรียนรู้ที่สองไม่ปรากฏว่ามีช่วง

4 วินาทีใดที่อาจารย์ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาลาวอีสาน และทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาไทยและภาษาลาวอีสาน

ภาพที่ 1 แสดงภาพรวมและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 1

จากภาพที่ 1 พบว่าในวิชา E1 การใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมีปริมาณมากที่สุด ตามมาด้วยการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และลำดับที่สามคือการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว เมื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาตามกรอบการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ พบว่าความถี่ในการใช้ภาษาต่าง ๆ ปรากฏเป็นแนวโน้มเดียวกันในทุกกรอบการปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มการเรียนรู้ดังนี้ กรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนของกลุ่ม E1-1 มีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียว 27.37 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 17.04 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 10.13 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่ม E1-2 มีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียว 19.32 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 18.43 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 11.95 เปอร์เซ็นต์ สำหรับกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียนมีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวของกลุ่ม E1-1 อยู่ที่ 10.13 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 7.10 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 3.43 เปอร์เซ็นต์ และ ภาษาไทยอย่างเดียว 31.57 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 10.26 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 2.09 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มที่สอง ส่วนกรอบสุดท้ายคือกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวอยู่ที่ 13.51 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษ

และภาษาไทย 6.56 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 3.48 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่ม E1-1 และ ภาษาไทยอย่างเดียว 5.68 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 0.40 เปอร์เซ็นต์ และภาษาอังกฤษอย่างเดียว 0.10 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่ม E1-2

จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่หนึ่งอาจารย์ใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวในปริมาณที่มากกว่ากลุ่มที่สองในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนและในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน และกลุ่มที่สองอาจารย์ใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวในปริมาณที่มากกว่ากลุ่มที่สองในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียน

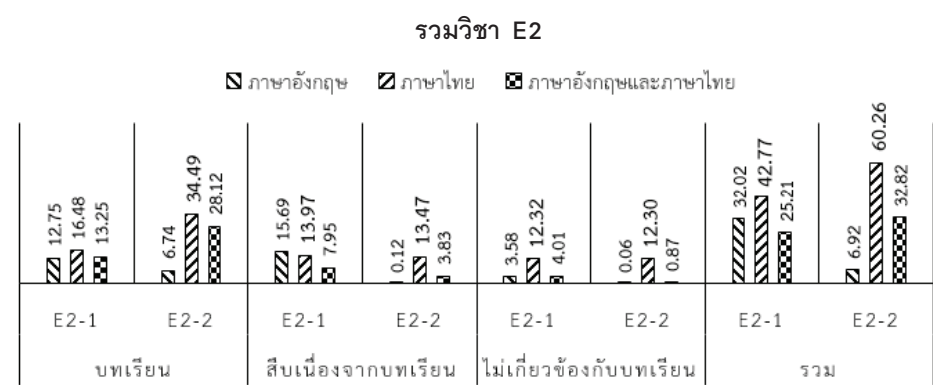
ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 2

วิชา E2 เป็นรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานวิชาที่สองที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีเกือบทุกสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยต้องเรียนโดยผู้ที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้จะต้องผ่านรายวิชา E1 ก่อน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มการเรียนรู้จำนวนสองกลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มที่หนึ่งหรือ E2-1 ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ และวิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข และกลุ่มที่สองหรือ E2-2 ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะ

วิศวกรรมศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกทุก ๆ 4 วินาที ในภาพรวมพบว่าอาจารย์ผู้สอนรายวิชา E2 ทั้งสองกลุ่มการเรียนใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากกว่าภาษาอื่น ๆ ในกลุ่มที่สองคิดเป็น 60.26 เปอร์เซ็นต์ซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่หนึ่งที่มีปริมาณ 42.77 เปอร์เซ็นต์ ภาษาที่อาจารย์ใช้เป็นปริมาณมากเป็นอันดับสองมีความแตกต่างกันในสองกลุ่ม กล่าวคืออาจารย์กลุ่มที่หนึ่งใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวมากเป็นอันดับที่สองเป็นปริมาณ 32.20 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่

ที่กลุ่มที่สองมีปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวเพียง 6.92 เปอร์เซ็นต์ ส่วนภาษาที่ใช้มากเป็นอันดับสองในกลุ่มการเรียนที่สองคือการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย คิดเป็น 32.82 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้การใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยนี้พบปริมาณการใช้มากเป็นอันดับสามในกลุ่มการเรียนที่หนึ่งคือ 25.21 เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ไม่พบการใช้ภาษาอื่น ๆ ยกเว้นการใช้ภาษาไทยอย่างเดียว การใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว และการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยในทั้งสองกลุ่มการเรียน

ภาพที่ 2 แสดงภาพรวมการใช้และหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 2

เมื่อพิจารณาปริมาณการใช้ภาษากับกรอบหน้าที่แล้วพบว่าในกลุ่มการเรียนที่หนึ่ง มีการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวต่ำกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ ในทุกกรอบหน้าที่ ได้แก่ 16.48 เปอร์เซ็นต์ 13.97 เปอร์เซ็นต์ และ 12.30 เปอร์เซ็นต์ในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียน สืบเนื่องจากบทเรียน และไม่เกี่ยวกับบทเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้ ในกลุ่มการเรียนที่หนึ่งมีปริมาณการใช้ภาษาต่าง ๆ ในระดับปริมาณที่ไม่แตกต่างกันมากนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนและกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่สืบเนื่องจากบทเรียน ในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนมีการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวคิดเป็น 16.48 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษอย่างเดียว 12.75 เปอร์เซ็นต์ และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย 13.25 เปอร์เซ็นต์ และในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่สืบเนื่องจากบทเรียนมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว 15.69 เปอร์เซ็นต์ ภาษาไทยอย่างเดียว 13.97 เปอร์เซ็นต์ และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย 7.95 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่หนึ่งนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวและอังกฤษ

และภาษาไทยในปริมาณน้อย กล่าวคือ 3.58 เปอร์เซ็นต์ และ 4.01 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ เมื่อเทียบกับปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวที่มีปริมาณ 12.32 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มการเรียนที่สองพบว่ามีความแตกต่างในปริมาณการใช้ภาษาต่าง ๆ กันในกรอบหน้าที่ภาษาที่แตกต่างกันมากกว่ากลุ่มการเรียนที่หนึ่ง ในกลุ่มการเรียนที่สองนี้อาจารย์จะใช้ภาษาต่าง ๆ ในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนในปริมาณสูงกว่าปริมาณการใช้ภาษาในกรอบหน้าที่ภาษาอื่น ๆ คือ ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว 34.49 เปอร์เซ็นต์ ภาษาอังกฤษอย่างเดียว 6.74 เปอร์เซ็นต์ และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย 28.12 เปอร์เซ็นต์ในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว 13.47 เปอร์เซ็นต์และ 12.30 เปอร์เซ็นต์ ในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่สืบเนื่องจากบทเรียนและที่ไม่เกี่ยวกับบทเรียน ตามลำดับ โดยทั้งสองกรอบหน้าที่ภาษานี้อาจารย์ใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ในปริมาณต่ำกว่า 5 เปอร์เซ็นต์

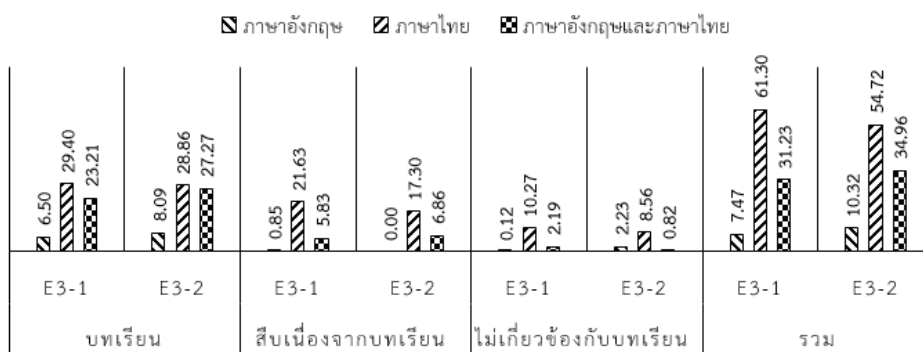

ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 3

วิชา E3 เป็นรายวิชาภาษาอังกฤษรายวิชาที่ 3 ที่ผู้ลงทะเบียนเรียนต้องผ่านรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานที่ 1 และ 2 มาก่อน ซึ่งเป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถอ่านและเขียนงานเชิงวิชาการได้ เพื่อสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนวิชาในหลักสูตรต่อไป งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลจากสองกลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มที่หนึ่งคือ E3-1 ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ และกลุ่มที่สองหรือ E3-2 ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์ และการสาธารณสุข คณะรัฐศาสตร์ และคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกทุก 4 วินาที โดยภาพรวมพบว่าอาจารย์ผู้สอนรายวิชา E3 ทั้งสองกลุ่มการเรียนใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากกว่าภาษาอื่น ๆ เป็นอัตราส่วน 61.30 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มที่หนึ่งซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่สองคือ 54.72 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยด้วยความถี่สูงเป็นอันดับที่สองในสัดส่วนใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่มคือ 31.23 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มที่หนึ่งและ 34.96 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มที่สอง ช่วงที่อาจารย์ใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวมีความถี่เป็นอันดับที่สาม แต่มีปริมาณต่ำกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ในทั้งสองกลุ่มโดยกลุ่มที่หนึ่งใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวน้อยกว่ากลุ่มที่สองคือ 7.47 เปอร์เซ็นต์และ 10.32 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่พบการใช้ภาษาอื่น ๆ นอกจากภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาไทยอย่างเดียว และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยในทั้งสองกลุ่มการเรียนรู้

รวมวิชา E3

ภาพที่ 3 ภาพรวมการใช้และหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 3

เมื่อพิจารณาปริมาณการใช้ภาษากับกรอบหน้าที่ของวิชาภาษาอังกฤษ 3 ทั้งสองกลุ่มการเรียนรู้แล้วพบว่าในทุกกรอบการปฏิสัมพันธ์มีการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวเป็นปริมาณมากที่สุด โดยพบมากที่สุดที่กรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนที่มีอัตราการใช้เกือบ 30 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ 29.40 เปอร์เซ็นต์และ 28.86 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ตามมาด้วยการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่พบอัตราการใช้มากในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนเช่นกัน ซึ่งในตัวกรอบบทเรียนนั้นมีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในระดับที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยอย่างเดียว แต่จะไม่พบลักษณะดังกล่าวกับอีกสองกรอบการปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้พบการใช้ภาษาอังกฤษอย่าง

เดียวในปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับการใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียว จากตารางพบว่าการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวในกรอบบทเรียนนั้นมีอัตราการใช้มากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์คือ 6.50 เปอร์เซ็นต์และ 8.09 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ในขณะที่ในกรอบสืบเนื่องจากบทเรียนและกรอบที่ไม่เกี่ยวกับบทเรียนมีอัตราการใช้ที่น้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์

ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 4

รายวิชา E4 เป็นวิชาภาษาอังกฤษบังคับในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีเกือบทุกหลักสูตรในมหาวิทยาลัย ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา E4 จะ

ต้องผ่านรายวิชา E3 มาก่อน ซึ่งวิชา E4 เป็นรายวิชาภาษาอังกฤษรายวิชาสุดท้ายที่นักศึกษาในระดับปริญญาตรีในแต่ละสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยต้องเรียน วิชา E4 เป็นวิชาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่ออ่านงานเขียนเฉพาะทาง เกี่ยวกับศาสตร์ที่เป็นวิชาเอกของนักศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากกลุ่มการเรียนสองกลุ่มการเรียน กลุ่มที่หนึ่งคือ E4-1 (EST) ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ และกลุ่มที่สองเรียกว่า E4-2 (ENG HUSO) ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะคณะศิลปศาสตร์ บริหารศาสตร์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ คณะรัฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์

จากการวิเคราะห์ความถี่ในการใช้ภาษาต่าง ๆ ของอาจารย์ผู้สอนรายวิชา E4 ในภาพรวมพบว่าทั้งสองกลุ่มการเรียนอาจารย์ใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาไทยอย่างเดียวและทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยในช่วง 4

วินาทีที่บันทึกข้อมูล ส่วนอาจารย์ในกลุ่มการเรียนที่สองพบว่ามีการใช้ภาษาลาวอีสานด้วยแต่มีปริมาณการใช้เพียงเล็กน้อย ในช่วงเวลาทุกสี่วินาทีที่บันทึกข้อมูล การศึกษาพบว่าทั้งสองกลุ่มการเรียนจะมีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียว และทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย มากกว่าปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ปริมาณการใช้แตกต่างกันในสองกลุ่มการเรียน กลุ่มการเรียนที่หนึ่งอาจารย์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากที่สุดคือ 50.95 เปอร์เซ็นต์ ตามมาด้วยทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยคือ 35.76 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่อาจารย์ของกลุ่มการเรียนที่สองอาจารย์ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยในปริมาณมากกว่าภาษาไทยอย่างเดียวในสัดส่วน 48.13 เปอร์เซ็นต์ และ 41.85 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ส่วนปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวอยู่ที่ 13.29 เปอร์เซ็นต์และ 8.20 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มการเรียนที่หนึ่งและกลุ่มการเรียนที่สองตามลำดับ

รวมวิชา E4

ภาพที่ 4 แสดงภาพรวมการใช้และหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ 4

เมื่อแยกพิจารณาตามกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สามประเภทคือ เกี่ยวกับบทรเรียน สืบเนื่องจากบทรเรียนและไม่เกี่ยวกับบทรเรียน พบว่าทั้งสองกลุ่มการเรียนอาจารย์ใช้ภาษาในปริมาณมากในกรอบหน้าที่ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทรเรียนโดยใช้ภาษาไทยอย่างเดียว และทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นปริมาณสูงกว่าภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว ในกลุ่มการเรียนที่หนึ่งพบการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากที่สุดคือ 30.59 เปอร์เซ็นต์ ตามมาด้วยทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยคิดเป็น 29.01 เปอร์เซ็นต์และภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว

มีปริมาณต่ำสุดคือ 11.87 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในกลุ่มการเรียนที่สองอาจารย์ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ในปริมาณมากที่สุดคือ 47.52 เปอร์เซ็นต์ โดยการใช้ภาษาไทยเพียงอย่างเดียวมีความถี่มากเป็นอันดับที่สองอยู่ที่ 39.2 เปอร์เซ็นต์และภาษาอังกฤษอย่างเดียวเป็นอันดับที่สามคือ 7.85 เปอร์เซ็นต์ เป็นที่สังเกตได้ว่าถึงแม้ว่าการใช้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวของกลุ่มที่สองจะมีปริมาณน้อย แต่การใช้ภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทยมีความถี่สูงกว่าการใช้ภาษาของกลุ่มที่หนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียวในกรอบหน้าที่

ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียนและในกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวกับบทเรียนโดยมีปริมาณการใช้ 13.92 เปอร์เซนต์และ 6.43 เปอร์เซนต์ตามลำดับ แต่การปฏิสัมพันธ์ตามกรอบหน้าทีภาษาทั้งสองกรอบนี้มีน้อยมากในกลุ่มการเรียนรู้ทั้งสอง

ภาพรวมปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งและหน้าที่ของภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษทั้ง 4 วิชา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากรายวิชาศึกษาทั่วไปภาษาอังกฤษจำนวน 4 รายวิชา ซึ่งรายวิชาที่ก่อนหน้าจะเป็นเงื่อนไขสำหรับการลงทะเบียนรายวิชาต่อไป เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายของการเรียนรายวิชาทั้ง 4 รายวิชานี้จึงเป็นการปูพื้นฐานทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่านและเขียนโดยทั่วไปในรายวิชา E1 และ E2 และฝึกทักษะภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิชาการในรายวิชา E3 และ E4 จากการศึกษาครั้งนี้พบข้อมูลโดยภาพรวม ดังนี้

(1) ทั้ง 4 รายวิชานั้นอาจารย์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียวเป็นปริมาณสูงที่สุด โดยมีความถี่สูงตามลำดับดังนี้ E3 E1 E2 E4 จากผลลัพธ์ดังกล่าวมานี้ซึ่งข้อสังเกตที่ว่า รายวิชาแรกของรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานทั่วไปนั่นคือ E1 และรายวิชาแรกของรายวิชาที่เป็นเชิงวิชาการนั่นคือรายวิชา E3 จะมีสัดส่วนการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวสูงที่สุดเมื่อเทียบกับวิชาที่ตามมาคือ E2 กับ E4 ตามลำดับ

(2) ความถี่ของการใช้ภาษาที่พบเป็นอันดับที่ 2 คือการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยพบปริมาณสูงสุดในรายวิชา E4 ตามมาด้วย E3 ส่วน E1 กับ E2 มีปริมาณการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใกล้เคียงกันคือ 29.89 เปอร์เซนต์และ 29.02 เปอร์เซนต์ตามลำดับ

(3) การใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวจะมีลักษณะแปรผกผันกับการใช้ภาษาไทยใน E1 กับ E2 และ E3 กับ E4 นั่นคือจะมีปริมาณน้อยใน E1 เพิ่มขึ้นใน E2 และน้อยใน E3 เพิ่มขึ้นใน E4 และปริมาณการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวใน E3 มีจำนวนน้อยกว่าที่พบใน E1 นอกจากนี้โดยภาพรวมแล้วพบว่าการใช้ภาษาลาวอีสานทั้งแบบใช้อย่างเดียวหรือควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย หรือการใช้ทั้งสามภาษานั้นมีสัดส่วนน้อยกว่า 1 เปอร์เซนต์ในทุกๆ รายวิชา

เมื่อพิจารณาปริมาณการใช้ภาษารวม 4 วิชากับกรอบการปฏิสัมพันธ์ในบทเรียนทั้ง 3 กรอบแล้ว พบว่ากรอบการปฏิสัมพันธ์ที่มีปริมาณการใช้ภาษามากที่สุดคือ กรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียน ตามมา

ด้วยกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียน และกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ตามลำดับ โดยที่ในกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนนั้น มีการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากที่สุด 3 วิชา นั่นคือวิชา E1 E2 และ E3 ส่วนวิชา E4 นั้นจะแตกต่างจากสามรายวิชาที่กล่าวมาคือ มีการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งตามมาด้วยการใช้ภาษาไทยอย่างเดียว ทั้งนี้ ทั้ง 4 วิชา มีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวในกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับบทเรียนน้อยที่สุด โดยที่มีสัดส่วนการใช้ภาษาในวิชา E1 อยู่ที่ 11.04 เปอร์เซนต์ซึ่งมีสัดส่วนการใช้สูงกว่าในรายวิชา E2 เท่ากับ 9.74 เปอร์เซนต์ ในทางกลับกันการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวในรายวิชา E3 นั้นมีค่าอยู่ที่ 7.30 เปอร์เซนต์ซึ่งน้อยกว่าปริมาณการใช้ภาษาของรายวิชา E4 ที่ 9.86 เปอร์เซนต์ ส่วนในกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์สืบเนื่องจากบทเรียนนั้นมีการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมากกว่าภาษาอื่น ๆ ในทุกวิชา และวิชา E1 และ E3 อัตราการใช้อยู่ที่ 20.85 เปอร์เซนต์และ 19.47 เปอร์เซนต์ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวสูงกว่ารายวิชา E2 กับ E4 โดยมีอัตราการใช้ที่ 13.72 เปอร์เซนต์และ 7.96 เปอร์เซนต์ตามลำดับตามมาด้วยการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยเป็นอันดับที่สองและการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวเป็นอันดับสามในทุกๆ รายวิชา ยกเว้นรายวิชา E2 ซึ่งในวิชานี้มีผลลัพธ์ที่แปรผกผันกับวิชาอื่นๆ ที่ว่ามีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวเป็นอันดับสองด้วยอัตราการใช้ที่ 7.91 เปอร์เซนต์และการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยเป็นอันดับที่สามที่อัตราการใช้ 5.89 เปอร์เซนต์ ส่วนในกรอบหน้าทีภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้นพบว่าปริมาณการใช้ภาษาไทยอย่างเดียวมีการใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกที่ใกล้เคียงกันทุกรายวิชา ยกเว้นวิชา E4 นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยนั้นถูกใช้เป็นอันดับที่สองในทุกๆ รายวิชา อย่างไรก็ตามอัตราการใช้ภาษาของแต่ละรายวิชานั้นอยู่ในปริมาณที่ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือมีการใช้ต่ำกว่า 5 เปอร์เซนต์ ตามมาด้วยการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเดียวที่มีสัดส่วนการใช้เป็นอันดับสามในทุกๆ รายวิชา โดยที่ทุกวิชานั้นมีอัตราการใช้ต่ำกว่า 2 เปอร์เซนต์ และลำดับสุดท้ายคือภาษาอื่นๆ เช่น การใช้ภาษาลาวอีสานอย่างเดียว และการใช้ทั้งภาษาไทยและลาวอีสานที่มีอัตราการใช้ภาษาน้อยกว่า 1 เปอร์เซนต์

สรุปและอภิปรายผล

โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยชี้แนวโน้มการใช้ภาษาที่หนึ่งสามประการ ประการแรกอาจารย์ใช้ภาษาไทยโดยเฉลี่ยในอัตราสูงที่สุดในกรอบการปฏิสัมพันธ์ทั้งสามกรอบ ประการที่สองการใช้ภาษาถิ่นมีปริมาณต่ำมากและภาษาที่ใช้มีแค่ภาษาลาวอีสานซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่มีผู้พูดมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย นอกจากนี้การใช้ภาษาลาวอีสานนี้ยังมีลักษณะการใช้แบบประโยคหรือคำสั้น ๆ เท่านั้น ผลการวิจัยนำมาสู่การอภิปรายผลสองประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของลักษณะการสอน EFL ในบริบทการสอนในมหาวิทยาลัยบริบทหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย งานวิจัยนี้พบว่าอาจารย์ใช้ภาษาที่หนึ่งในปริมาณที่สูงที่สุดในทุกรายวิชาตั้งแต่รายวิชาเบื้องต้นจนถึงรายวิชาเชิงวิชาการ โดยการใช้ภาษาที่หนึ่งมีปริมาณสูงในทุกกรอบหน้าที่ของภาษาที่ใช้ในห้องเรียน ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการวิจัยที่พบในบริบทการสอนภาษาที่สองบริบทอื่น เช่น ในงานของ Macaro (2001) พบว่าในสหราชอาณาจักรครูสอนภาษาฝรั่งเศสใช้ภาษาที่หนึ่งคือภาษาอังกฤษในปริมาณน้อยมากในการสอน แม้ว่าบริบทที่ศึกษาจะเป็นบริบทห้องเรียนระดับโรงเรียนก็ตาม นอกจากนี้ Guthrie (1984) และ Duff และ Polio (1990) พบว่าอาจารย์หรือครูมีการใช้ภาษาที่หนึ่งในการสอนภาษาที่สองในปริมาณต่างกัน ในทางกลับกันอาจารย์ทุกท่านในการศึกษาครั้งนี้มีแนวโน้มการใช้ภาษาที่หนึ่งในปริมาณมากไปในทางเดียวกัน ข้อนี้สามารถอภิปรายได้ว่าปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งเป็นจำนวนมากน้อยอาจเป็นผลมาจากนโยบายการจัดการเรียนการสอนที่ต่างกันเป็นหลัก กล่าวคือ บริบทการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีนโยบายบังคับใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนจะพบการใช้ภาษาอังกฤษมากในห้องเรียน (Pennington, 1999) ในประเทศไทยไม่มีนโยบายในระดับกระทรวงหรือระดับสถาบันการศึกษาที่บังคับใช้ภาษาเป้าหมายในห้องเรียนเช่นนี้ Wongrak (2017) อธิบายไว้ว่าเนื่องจากไม่มีนโยบายภาษาในห้องเรียน อาจารย์จึงดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาที่หนึ่งในปริมาณมากเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียน เพราะฉะนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถสรุปเบื้องต้นได้เพียงว่าการใช้ภาษาที่หนึ่งอาจจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในบริบทที่ศึกษา อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถสรุปได้ว่าลักษณะนี้

เป็นตัวแทนลักษณะการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยทั้งหมดหรือไม่ ซึ่งการหาข้อสรุปดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในบริบทการสอนภาษาอังกฤษทั่วประเทศไทยในอนาคต นอกจากนี้ควรศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะการเรียนการสอนต่อไป

ประเด็นที่สอง ปริมาณการใช้ภาษาต่าง ๆ ในห้องเรียนของอาจารย์ ยังสะท้อนภาพสังคมไทยในแง่ศักดิ์ทางภาษานั้นคือภาษาไทยซึ่งมีศักดิ์สูงที่สุดมีปริมาณการใช้สูงสุด ตามมาด้วยภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาถิ่นนั้นมีบทบาทในการเรียนการสอนน้อยที่สุดทั้งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่และผู้สอนจำนวนหนึ่งเป็นผู้พูดภาษาถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง นอกจากนี้ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสูงกว่าภาษาอังกฤษในห้องเรียนตอกย้ำศักดิ์ของภาษาในประเทศไทยตามที่ Smalley (1988, 1994) ได้อธิบายไว้เมื่อนานมาแล้ว และมีโอกาสอย่างมากที่ภาษาอังกฤษจะเข้ามาแทนที่ในฐานะสื่อกลางเพื่อการสื่อสารเหมือนดังบางบริบทในสังคมไทยที่ Baker (2012) ได้กล่าวถึง และในบริบทห้องเรียนนี้ภาษาถิ่นยังคงสภาพเป็นภาษานอกระบบการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตรายวิชาตามทฤษฎีทางสังคมวิทยาของ Bourdieu และ Passeron (1977/1990) ปริมาณการใช้ภาษาต่าง ๆ ในห้องเรียนภาษาอังกฤษในบริบทการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในการศึกษาครั้งนี้จึงมีความซับซ้อน ไม่ใช่เพียงแค่ประเด็นการใช้ภาษาในการเรียนการสอนแต่มีประเด็นเรื่องบริบททางภาษาศาสตร์สังคมมาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้กำหนดบริบทการวิจัยในบริบทของห้องเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนในมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นผลการวิจัยอาจจะไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในการสอนภาษาอังกฤษในบริบทอื่น ๆ ในประเทศไทยได้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแรก ๆ ที่ศึกษาการวัดปริมาณการใช้ภาษาที่หนึ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ฉะนั้นงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาบริบทอื่น ๆ ในการสอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และบริบทโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพรวมอันจะนำซึ่งความเข้าใจในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศไทย และนำมาสู่การคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี สำหรับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยจากเงินกองทุน

ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตบัณฑิต ประจำปีงบประมาณ
2559

เอกสารอ้างอิง

- Alexander, S.T. & McCargo, D. (2014). **Diglossia and identity in Northeast Thailand: Linguistic, social, and political hierarchy**. *Journal of Sociolinguistics*, 18(1), 60-86.
- Auer, P. (1990). **A discussion paper on code alternation**. In Papers for the workshop on concepts, methodology and data, held in Basel, 12-13 January 1990. Strasbourg: European Science Foundation, 69-88.
- Baker, W. (2012). **English as a Lingua Franca in Thailand: Characterisations and implications English in practice**. Working Papers of the Centre for Global Englishes, 1(1), 18-27.
- Bell, A. (1984). **Language style as audience design**. *Language in Society*, 13(2), 145-204.
- _____. (2001). **Back in style: Reworking audience design**. In P. Eckert & J. R. Rickford (Eds.), *Style and sociolinguistic variation* (pp.139-169). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. & Passeron, J-C. (1977/1990). **Reproduction in education, society and culture** (R. Nice, Trans. 2 ed.). London: Sage Publications.
- Creese, A. (2005). **Teacher collaboration and talk in multilingual classrooms**. Clevedon: Multilingual Matters.
- _____. (2008). **Linguistic ethnography**. In K. A. King & N. H. Hornberger (Eds.), *Encyclopedia of language and education* (2 ed., Vol. 10: Research methods in language and education. 229-241). New York: Springer.
- _____. (2010). **Linguistic ethnography**. In L. Litosseliti (Ed.), *Research methods in linguistics*. 138-154). London: Continuum.
- Duff, P.A. & Polio, C.G. (1990). **How much foreign language is there in the foreign language classroom?** *Modern Language Journal*, 74, 154-66.
- Forman, R. (2005). **Teaching EFL in Thailand: A bilingual study**. (Ph.D. thesis), University of Technology, Sydney.
- _____. (2011). **Humorous language play in a Thai EFL classroom**. *Applied Linguistics*, 32(5), 541-565.
- _____. (2012). **Six functions of bilingual EFL**

- teacher talk: Animating, translating, explaining, creating, prompting and dialoguing.** *RELC Journal*, 43(2), 239-253.
- Guthrie, E. (1984). **Six cases in classroom communication: A study of teacher discourse in the foreign language classroom.** In J.P. Lantolf & A. Labarca (Eds), *Research in second language learning: Focus on the classroom.* Norwood, NJ: Ablex.
- Hornberger, N.H. (1995). **Ethnography in linguistic perspective: Understanding school processes.** *Language and Education*, 9(4), 233-248.
- Lichtman, M. (2010). **Qualitative research in education: A user's guide (2 ed.).** Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Macaro, E. (2001). **Analysing student teachers' codeswitching in foreign language classrooms: Theories and decision making.** *The Modern Language Journal*, 85(4), 531-548.
- _____. (2009). **Teacher use of codeswitching in the second language classroom: Exploring 'optimal' use.** In M. Turnbull & J. Dailey-O'Cain (Eds.), *First language use in second and foreign language learning* (pp. 35-49). Bristol: Multilingual Matters.
- Martin-Jones, M. (1995). **Codeswitching in the classroom: Two decades of research.** In L. Milroy & P. Muysken (Eds.), *One speaker, two languages: Cross-disciplinary perspectives on code-switching* (pp. 90-112). Cambridge: Cambridge University Press.
- May, S. (Ed.). (2014). **The multilingual turn: Implications for SLA, TESOL, and bilingual education.** New York: Routledge.
- Neil, P. (1997). **Reflections on the target language.** London: Centre for Information on Language Teaching.
- Pennington, M.C. (1999). **Bringing off-stage 'noise' to centre stage: A lesson in developing bilingual classroom discourse data.** *Language Teaching Research*, 3(2), 85-116.
- Smalley, W.A. (1988). **Thailand's hierarchy of multilingualism.** *Language Sciences*, 10(2), 245-261.
- _____. (1994). **Linguistic diversity and national unity: Language ecology in Thailand.** Chicago: The University of Chicago Press.
- Turnbull, M. & Dailey-O'Cain, J. (2009). **First language use in second and foreign language learning.** Bristol: Multilingual Matters.
- Wing, B.H. (1980). **The language of the foreign language classroom: A study of teacher use of the native and target languages for linguistics and communicative functions.** (Ph.D. thesis), The Ohio State University.
- Wongrak, C. (2010). **Lecturers' use of minority languages in university English-as-a-foreign-language classrooms: the case of Lao Isan, Northern Khmer and Kuy in Thai higher education.** (M.Phil. thesis), University of Cambridge, Cambridge.
- _____. (2014). **Heteroglossia and identity negotiation: the case of EFL classrooms in Northeast Thailand.** (Ph.D. thesis), University of Cambridge, Cambridge.
- _____. (2017). **The Role of L1 in the instruction of L2: Perspectives of Thai EFL teachers (pp.643-654).** Paper presented at the Asian Conference on Education & International Development: Educating for Change. Nagoya: The International Academic Forum (IAFOR).
- Wragg, E. (1970). **Interaction analysis in the foreign language classroom.** *The Modern Language Journal*, 54, 116-120.
- Yiakoumetti, A. (Ed.). (2012). **Harnessing linguistic variation to improve education.** Oxford: Peter Lang.